

Skyddade verkstäder

Ett godtagbart arbetsalternativ?

Björn Rosendahl

Boris Perssson

För att få begrepp om hur arbetstagarna i skyddade verkstäder i Halland uppfattar sin arbetssituation genomfördes en enkel attitydundersökning bland sagda arbetstagare. Resultatet visade en anmärkningsvärd positiv attityd till den skyddade verksamheten. Hela 62 % förklarade sig inte vilja gå ut i den öppna marknaden, även om detta innebar ett nio procentigt löneyft.

Björn Rosendahl är överläkare och Boris Persson kurator vid Hallands läns landstings arbetsvårdsstyrelse.

Många spekulationer angående trivselsn på skyddade verkstäder har livnärt diskussionen kring detta ämne under den senaste tiden. Man har i vissa sammanhang talat om diskriminering medan man från annat håll menat att de skyddade verkstäderna utgör ett fullgott arbetsalternativ.

För att få begrepp om hur arbetstagarna vid skyddade verkstäder i Halland uppfattar sin situation har vi gjort en enkel undersökning bland de arbetstagare som var i arbete under vecka 44. 1970.

För att få en så neutral utgångspunkt som möjligt vid utfrågningen har vi valt att utgå från de ekonomiska förhållandena. Enligt riksavtal erhåller alla arbetstagare vid skyddade verkstäder 8.23 kr./tim. Utan att gå in på mer djupgående analyser ansåg vi att man skulle kunna utläsa vissa tendenser om vi valde följande tre frågor:

1. Om Du erbjöds ett arbete i öppna marknaden för t. ex. 7.50 kr./tim., skulle Du då ta detta arbete?
2. Om Du idag kunde välja mellan ett arbete i öppna marknaden (samma lön som hos oss) eller att stanna kvar här, skulle Du då ta jobbet i öppna marknaden?
3. Om Du erbjöds ett arbete i öppna marknaden

för t. ex. 9.00 kr./tim., skulle Du då ta detta arbete?

För att ge en mera allmän karaktär åt undersökningen har vi även lagt in en utfyllnadsfråga:

4. Tycker Du att en anställning vid Halifa-Produkter är ett lika bra jobb som ett i öppna marknaden (oavsett lönen)?

Halifa-Produkter är det inregistrerade firmamamn varunder Arbetsvårdsstyrelsen i Hallands län producerar och saluför varor.

Enkäten utfördes på så sätt att de anställda samlades i grupper om högst 12, varefter de erhöi en information om undersökningen. Det framhöiis särskilt för dem att svaren blev helt anonyma, och att de stencilerade frågeformulären var omärkta. När den anställda besvarat frågorna, veks blanketten och samlades kollektivt ihop i ett kuvert för hela verkstaden.

På de verkstäder där verkstadsklubbar är etablerade lämnades till styrelsen särskild information om enkäten.

Det förutsattes att de erbjudna arbetena skulle vara av sådan art att arbetstagarna i varje enskilt fall skulle kunna klara sin arbetsuppgift.

Materialets åldersfördelning och de anställdas anställningstid samt svarsfrekvensen framgår av tabellerna 1—3.

Tabell 1: Det undersökta materialet:

Totalt anställda vecka 44 1970	181 personer
Sjuka	28
Tjänstlediga	9
Tillhör omsorgsstyrelsen	4
Personer med särskilda befattningar	9
Ej närvarande på grund av annan orsak	2
	129 personer
Ej svarat	1
Ofullständiga svar	1
Antal anställda som avgivit svar	127 personer

Tabell 2: Anställningstid:

	½ år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	8 år
Män %	20.2	13.1	19.3	27.2	5.0	7.2	3.0	3.0	2.0
Kvin. %	16.7	13.3	26.7	10.0	10.0	10.0	10.0	3.3	

Den relativt höga procenten anställda i ett halvt år beror på att en ny verkstad öppnades 1970. Likaså kan en topp vid 3 års anställning förklaras av att verkstaden i Laholm startades vid den tiden.

Tabell 3: Åldersfördelning:

	< 30 år	30—50 år	> 50 år
Män	7.0 %	25.3 %	67.7 %
Kvinnor	13.4 %	43.3 %	43.3 %

Genomsnittsåldern för män 51.6 år och för kvinnor 46.7 år.

Resultat

Tabell 4: Inställningen till skyddat arbete resp. arbete i öppna marknaden:

	ja st %	nej st %	osäkra st %
Frågor:			
1. Om Du erbjöds ett arbete i öppna marknaden för t. ex. 7.50 kr./tim. skulle Du då ta detta arbete?	6 5	117 92	4 3
2. Om Du i dag kunde välja mellan ett arbete i öppna marknaden (samma lön som hos oss) eller att stanna kvar här, skulle Du då ta jobbet i öppna marknaden?	24 19	97 76	6 5
3. Om Du erbjöds ett arbete i öppna marknaden för t. ex. 9.00			

kr./tim. skulle Du då ta detta arbete?	46 36	78 62	3 2
4. Tycker Du att en anställning vid Halifa-Produkter är ett lika bra jobb som ett i öppna marknaden (oavsett lönen)?	91 72	27 21	9 7

Resultatet redovisas för hela länet, då några speciella olikheter eller tendenser vid de olika verkstäderna inte fanns att utläsa av svaren.

Mest förvånande torde vara att hela 62 % inte går ut i öppna marknaden trots erbjudande om 9 % lönelöft.

Under året gick endast 7 st. till arbetet i öppna marknaden trots god tillgång på arbetstillfällen.

Beträffande svaren på fråga 4 bör betonas att vi undviker begreppet skyddad verkstad så mycket som möjligt och betonar firmanamnet Halifa-Produkter i alla sammanhang. Arbetstagarna har också spontant uttalat sin belåtenhet med detta.

I en folder angående Arbetsvårdsinstitutet i Halmstad har vi tagit steget fullt ut. Begreppet skyddad verkstad har där ersatts med produktionsverkstäder eller firmanamnet.

Urvalet av de personer som skall anställas har skett lokalt genom samarbete mellan arbetsvården, LAN-läkaren och föreståndaren. Under 1968—70 har central intagning skett men vi har återgått till det gamla systemet av praktiska skäl. Överläkaren och en kurator vid Arbetsvårdsinstitutet har dock en samordnande funktion tillsammans med arbetsvårdschefen.

Avgörande princip vid all anställning är att anställningen erbjuds den arbetssökande. Det står honom fritt att antaga eller förkasta erbjudandet. Någon form av påtryckning eller tvång får ej förekomma.

En viss selektering sker naturligtvis som vid alla verkstäder men torde inte inverka på bedömningen av materialet då kraven på arbetsförmåga och social anpassning är ganska generösa.

Utan att dra alltför vittgående slutsatser anser vi att tendenserna i föreliggande undersökning är så klara att man får anse att de skyddade verkstäderna i Halland utgör ett fullt godtagbart arbetsalternativ för de handikappade i länet.